

А.О. АГЕЙЧЕВА, ст. викладач, національний технічний університет імені Ю. Кондратюка, Полтава;

С.І. БУХКАЛО, канд. техн. наук, проф., НТУ «ХП»

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ШВЕЦІЇ

У статті досліджується досвід навчальних закладів Швеції, що впроваджують дистанційну освіту. Проаналізовано деякі особливості розвитку дистанційної освіти Швеції. Наведено типові приклади дистанційного навчання. Показана важливість ролі електронного навчання для підвищення ефективності безперервної освіти. Обґрунтована перспективність впровадження інформаційно-комунікативних технологій навчання.

Ключові слова: дистанційна освіта, електронне навчання, інформаційно-комунікативні технології, безперервна освіта, Швеція.

Вступ. Процес реформування та розвитку української освіти неможливий без урахування особливостей напрацьованого зарубіжного педагогічного досвіду. Форма дистанційного навчання в Швеції отримала інтенсивний розвиток на початку 70-х років минулого століття, що пов'язано зі створенням низки відкритих університетів. Навчальні заклади Стокгольма, Гетеборга, Упсали реалізують різні дистанційні освітні програми, методики яких добре відпрацьовані [1].

Перш за все можна відмітити, що в даний час дистанційна освіта Швеції дає унікальну можливість забезпечувати проходження навчання без відриву від виробництва. Студенту надається можливість безкоштовного віддаленого доступу у внутрішню мережу університетів або коледжів Швеції для отримання консультацій; інформації щодо вимог до виконання звітної документації; заняттях, що виносяться на контроль; списку рекомендованої літератури. Швеція оцінюється як високотехнологічна країна з високим рівнем підготовки до комп'ютеризації та використанню електронних засобів у всіх сферах людської діяльності. Вона визнана країною, яка освоювала з високою швидкістю нові технології. Швеція давно відома як світовий лідер в області інформаційних та комп'ютерних технологій.

© А.О. Агейчева, С.І. Бухкало. 2013

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дистанційна форма навчання досліджується багатьма вченими Швеції. Холмберг у 90-річному віці протягом 70 років досить активно вивчає нові тенденції розвитку дистанційного навчання. Рекел та Ровай, видатні шведські педагоги, що займаються особливостями дистанційного навчання у вишах підкреслюють необхідність реформ [2].

Аналіз педагогічної літератури дозволяє відзначити деяку загальну тенденцію у підходах до виділення головних дидактичних принципів і їх класифікації різними дослідниками. Ця тенденція полягає у спробах вийти на визначення та формування дидактичних принципів в результаті розгляду структурного складу теорії педагогіки з урахуванням складності її об'єкта. У результаті, на сьогоднішній день можна виділити як найбільш чітко відображає діалектику категорій науково-педагогічного знання та наступну систему груп дидактичних принципів, які є основою для організації процесу навчання, це група принципів, що обумовлюють необхідність світоглядної спрямованості навчання.

Суть їх полягає в тому, що зміст навчання і діяльність учасників навчального процесу повинні дозволити виявити методологію і показати її як основу побудови наукових знань та їх застосування на практиці. Дослідниками показано, що передумовою для формування знань є діяльність, при виконанні якої і при аналізі результатів якої психіка людини активізує інформацію про суттєві властивості реальності і будує моделі цих властивостей. В різних психологічних теоріях навчання система організації такої діяльності описується по різному зарубіжними педагогами і психологами Н. Краудером, С. Пресси і Б. Скіннером.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Електронне навчання є однією з прогресивних форм освіти широких верств населення. Воно є одним із головних шляхів інформатизації і автоматизації освіти та використання новітніх технологій у навчанні, служить підвищенню ефективності освіти. Організація якісної дистанційної освіти позитивно впливає на інтелектуальний потенціал держави [3]. Сьогодні Україна має шанс активно приєднатися до цього процесу та проводити дослідження у напрямках розробки стандартів, форм і методів такого типу навчання. В Проекті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки велика роль приділяється

інформатизації освіти. Зокрема, зазначається, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [4]. Дослідження обумовлене проблемою забезпечення якості дистанційної освіти сучасної молоді. Головне в організації дистанційної форми навчання – створення електронних курсів, розробка дидактичних основ дистанційного навчання, підготовка педагогів-координаторів. Активне запровадження дистанційних інновацій у педагогічну практику дає можливість обговорити деякі проблеми дистанційної освіти в Україні.

Поточне основне завдання полягає в перетворенні електронного навчання з приватної ініціативи в традицію університетів. Іншою проблемою є відсутність навичок використання інформаційно-комунікативних технологій та знань у викладачів. Учні і студенти часто більш обізнані, ніж їхні вчителі.

У всіх шведських школах вже багато років є комп'ютери та Інтернет. Виходячи з того, що Швеція децентралізована, є величезні відмінності між різними муніципалітетами і школами. У цій країні немає національної стратегії розвитку системи дистанційної освіти в школах.

Освіта починається в центрах денного догляду за дітьми та дошкільних установах, а потім продовжується отриманням обов'язкового дев'ятирічної шкільної освіти і добровільної вищої освіти. Особливим на міжнародному рівні є те, що навчання в університеті та коледжі у Швеції в значній мірі фінансується за рахунок податків і практично безкоштовне, також підтримується система позик і субсидій на навчання, яка робить вищу освіту доступною для людей всіх соціальних класів.

За останнє десятиліття значні інвестиції були зроблені у вищу освіту, і, як наслідок, кількість учнів зросла на 50 % [5]. Також характерним для шведської освіти є наявність величезної кількості фінансованих державою систем додаткової освіти, курсів перепідготовки фахівців, шкіл для дорослих і навчальних груп.

Крім того, приватний бізнес пропонує добре розвинену систему додаткової освіти і самовдосконалення. Наукові дослідження відіграють ключову роль в якості інвестицій в майбутнє. У 1842 році в Швеції було

введено обов'язкову початкову освіту. На сьогоднішній день – це дев'ятирічна обов'язкова освіта для дітей від семи до шістнадцяти років.

В даний час в Швеції університети реалізують різні дистанційні освітні програми. Поряд з програмами розрахованими на масову аудиторію, набули широкого поширення адресні цикли лекцій і занять, що дозволяють учням після закінчення курсу, склавши іспити, отримати відповідний диплом. Одним із прикладів такого напрямку дистанційної освіти можуть бути курси Балтійського університету (The Baltic University). Створений в Швеції, він об'єднує понад 50 університетів Балтійського регіону, включаючи університети Швеції. Використовуючи системи супутникового телебачення, студенти та науковці мають можливість здійснювати наукові та освітні проекти в сфері педагогічної освіти. Взаємодія педагога і студента забезпечується різними способами: обмін друкованими матеріалами через пошту, аудіо- та відеоконференції. На викладача покладаються такі функції, як координування пізнавального процесу, коректування курсу, що викладається, консультування при складанні індивідуального навчального плану, управління учбовими проектами тощо. Він керує навчальними групами взаємодопомоги, допомагає студентам у їх професійному самовизначенні. Асинхронна, як правило, взаємодія студентів і викладача в системі дистанційного навчання допускає обмін повідомленнями через електронну пошту. Це дозволяє аналізувати інформацію, що надходить і відповідати на неї в слушний для респондентів час. Методами асинхронної взаємодії є електронна голосова пошта або електронні комп'ютерні мережі.

Як форми контролю в дистанційній освіті використовуються дистанційно організовані іспити, співбесіди, практичні, курсові й проектні роботи, екстернат, комп'ютерні інтелектуальні тестуючі системи. Слід особливо зауважити, що рішення проблеми контролю якості дистанційного навчання, його відповідності освітнім стандартам має принципове значення для успіху всієї системи дистанційного навчання. Від успішності її вирішення залежить академічне визнання курсів дистанційного навчання, можливість заліку їх проходження традиційними навчальними закладами. Тому для здійснення контролю при дистанційному навчанні повинна бути створена єдина система державного тестування.

Вирішення цього питання пов'язане з певними труднощами, оскільки чисельна кількість, якщо не більшість, позицій чинних загальнодержавних стандартів не можна з'ясувати за допомогою тестів. Не випадково останнім часом намітилася тенденція до перегляду чинних стандартів, в тому числі і з позицій можливості об'єктивного тестового контролю закладених в них вимог.

Основу освітнього процесу при дистанційному навчанні складає цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який вчиться за індивідуальним розкладом, в зручному для нього темпі. Студенти шведських коледжів та університетів обирають предмети з переліку курсів-модулів і формують таким чином свій навчальний план. Використання новітніх досягнень інформаційних технологій, на думку шведських педагогів, сприяє інтеграції студента в світове постіндустріальне інформаційне суспільство, що передбачає збільшення частки висококваліфікованих працівників з відповідним рівнем освіти. Дистанційне навчання покликане, перш за все, познайомити студентів з теоретичними основами майбутньої професійної діяльності, надаючи необмежені можливості пошуку додаткової різноманітної інформації адекватної запитам студента. Варіативність навчальних модулів дозволяє навчаючись вивчити конкретні аспекти обраної ними проблеми. Шведські педагоги відзначають важливість стимулювання і мотивації позитивного ставлення до навчання. Інтерактивне спілкування студентів між собою та з викладачем дозволяють зробити процес навчання цікавим, захоплюючим. Обговорення теоретичних питань, що виникли в ході дискусії, спільного пошуку рішень сприяє інтелектуальному, творчому саморозкриттю студентів. Інтерактивне спілкування – одна з провідних та найбільш популярних серед скандинавських педагогів та студентів форм навчання. Перевагою даної форми навчальної роботи є широке охоплення учнів за невеликий проміжок часу. Спілкування в інтернеті, обмін думками й інформацією сприяє розвитку навичок комунікацій, пошуку компромісних рішень. Як відзначають шведські педагоги, на сьогоднішній день у багатьох студентів не сформовані навички чіткого, ясного викладу своїх власних думок, ідей. Студенти не завжди можуть представити свою точку зору.

Результати досліджень. Необхідно відзначити, що дистанційне навчання це не тільки спосіб отримання професійної освіти. Дистанційні програми розраховані на різні категорії учнів, зокрема на дітей з відхиленнями у розвитку психічних функцій – «особливих дітей». Одним з найбільш поширених дефектів є відхилення в мовленнєвому розвитку. Дотримуючись принципу прогресивної інтеграції, в скандинавських країнах розроблені кілька варіантів інтеграції "особливих дітей» в освітній процес. У Швеції дистанційна форма навчання використовується для коригування освітніх маршрутів дітей з «особливим розвитком». Прикладом можуть служити програми Netlibris, Parrot Software rehabilitation, Cliket, Chat [6]. Кожна з перелічених програм включає від 70 до 200 модулів, що відрізняються за рівнями складності. Студент відповідає на питання, друкуючи власні відповіді або вибираючи їх із запропонованого переліку. Навчання передбачає наявність алгоритмів, при яких на наступний рівень учень переходить тільки в разі правильного виконання всіх запропонованих завдань. Студент працює вдома або в психолого-педагогічних кабінетах над завданнями, які були підібрані дефектологом і самим учнем. Через програму учню пропонується прослухати аудіо запитання, або переглянути фільм на конкретну тему або проблему.

Висновки. Відзначаючи стратегії оновлення освіти, як результат нашого дослідження мається на увазі вся сукупність концептуальних ідей, науково-методичних розробок та організаційно-управлінських заходів щодо створення системи діагностики та моніторингу якості як системоутворюючого модуля всіх інновацій у системі освіти. Природно, що одночасне вирішення значної кількості проблем, пов'язаних з реалізацією цієї стратегії, не представляється можливим. Спираючись на аналіз великої кількості джерел, необхідно задекларувати три напрямки реалізації цієї стратегії:

- 1) розробка теоретичних моделей діагностики та моніторингу якості освіти;
- 2) розробка системи критеріїв та засобів діагностики, а також моніторингу якості освіти;
- 3) розробка організаційно-управлінських моделей і технологій управління якістю освіти.

Ці напрямки дають розуміння значення виділених в концепції розвитку дистанційної освіти завдань і пріоритетів. Дистанційна освіта дійсна та актуальна, тому що здатна найбільш адекватно і гнучко реагувати на освітні потреби суспільства і забезпечувати реалізацію конституційного права на освіту кожного громадянина країни. Саме тому в концепції ставиться завдання повного розгортання системи дистанційного навчання. Проблема вивчення досвіду створення і розвитку дистанційної освіти в Україні, а також в інших країнах, та можливості використання прогресивних ідей в Україні є багатоаспектною. Перспективи подальшого дослідження можуть бути пов'язані з вивченням особливостей організації дистанційної освіти, порівнянням вітчизняних і зарубіжних технологій дистанційного навчання, розробками новітніх форм і методів дистанційної освіти.

Список літератури: 1. Сайт міністерства освіти і науки Швеції <http://www.sweden.gov.se> 2. Сайт Umea University <http://www.umu.se/english> 3. <http://www.osvita.org.ua/> 4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. 5. Peters, O. (1992). Some observations on dropping out in distance education. Distance Education, 13(2), 234–269. 6. Rovai A. P. (2002): Building a Sense of Community at a Distance.

Надійшла до редколегії 05.10.13

УДК 378.018.43.02:004

Деякі особливості розвитку дистанційної освіти Швеції / А.О. Агейчева, С.І. Бухкало
// Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів.– Х.: НТУ «ХПІ». – № 55 (1028). – С. 162–168. – Бібліогр.: 6 назв.

В статье изучен опыт учебных заведений Швеции, которые внедряют дистанционное обучение. Проанализированы некоторые особенности развития дистанционного образования Швеции. Приведены типичные примеры дистанционного обучения. Показана важность роли электронного обучения для повышения эффективности непрерывного образования. Обоснована перспективность внедрения информационно-коммуникативных технологий обучения.

Ключевые слова: дистанционное образование, электронное обучение, информационно-коммуникативные технологии, непрерывное обучение, Швеция.

The Sweden distance education development peculiarities are analyzed. Distance education typical examples are given. The distance education role importance for improving lifelong learning are described. The Swedish educational establishments experience which implement distance education is studied.

Key words: distance education, electronic learning, information-communication technology, lifelong learning, Sweden.